

УДК 331.41/.48:504.06

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ БЕЗПЕЧНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ

Сторожук В.М., канд. техн. наук, доц. каф. БЖД;
Ференц О.Б., канд. техн. наук, доц. каф. ТЛС і ДБВ
Копинець З.П., канд. техн. наук, доц. каф. ТЛС і ДБВ
(Національний лісотехнічний університет України, м. Львів)

Гвоздик В.М., аспірант
(Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів)

Окреслено проблему, пов'язану з труднощами забезпечення та документального підтвердження належного рівня охорони праці, виробничої санітарії, пожежної і техногенної безпеки, цивільного захисту та охорони навколишнього природного середовища на малих підприємствах лісового комплексу. Рекомендовано шляхи вирішення проблеми, як на рівні малого підприємства, так і на державному рівні.

Постановка проблеми. Малі підприємства лісового комплексу (ПЛК) у зв'язку з наявністю широкого спектра устаткування підвищеної небезпеки, мереж, будівель та споруд, підймально-транспортних машин проте з невеликою чисельністю інженерно-технічних працівників (ІТП), мають певні труднощі у вирішенні питань безпеки промислового підприємства (БПП) – охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки, охорони навколишнього природного середовища тощо. У зв'язку зі значною завантаженістю ІТП виробничими питаннями, вирішення питань БПП, а особливо їх формальне (документальне) забезпечення нерідко стає справжньою проблемою, особливо на етапах підтвердження спроможності підприємства забезпечити безпечну експлуатацію устаткування та об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН) чи виконання робіт підвищеної небезпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення БПП на підприємствах лісового комплексу завжди була актуальною [1, 2] у зв'язку з підвищеним ризиком виробничого травматизму та захворюваності [3, 4], а також негативним впливом на навколишнє природне середовище [5, 6]. Шляхи вирішення даної проблеми, які рекомендовані у згаданих публікаціях, можуть бути успішно реалізовані на підприємствах з достатньою кількістю ІТП відповідної кваліфікації, що в умовах малих ПЛК є утрудненим.

Метою статті є розроблення оптимальних шляхів вирішення питань безпеки малих підприємств лісопромислового комплексу.

Матеріали і результати дослідження. Діяльність малих підприємств лісового комплексу, як і будь-яких інших суб'єктів господарювання України,

у вирішенні питань безпечності промислових підприємств базується, перш за все, на вимогах вітчизняного законодавства.

Проте, незважаючи на благородну мету – сприяння забезпеченню безпеки та комфорту працівників, законодавство України з питань БПП є недосконалим, зокрема в частині надмірної «забюрократизованості».

Сучасні малі підприємства лісового комплексу (з чисельністю працівників до 50 чоловік та невеликою кількістю ІТП) можуть налічувати низку об'єктів, устаткування, мереж, будівель і споруд (кранове устаткування, навантажувачі, трансформаторні підстанції, деревообробне устаткування, компресорне, котельне устаткування, системи вентиляції тощо), поводження з якими регулюється законодавством України з охорони праці. Законодавство України передбачає створення інституту осіб, відповідальних за організацію експлуатації засобів виробництва підвищеної небезпеки, з числа ІТП підприємства, які мають відповідну профільну освіту. Кількість відповідальних осіб і кваліфікаційні вимоги до них визначаються наявністю об'єкта державного нагляду за охороною праці, нормами і правилами охорони праці.

Попри виконання реальної роботи щодо забезпечення справного технічного стану та організації безпечної експлуатації конкретного об'єкта нагляду відповідальні особи, згідно вимог відповідних НПАОП, повинні вести ще і низку документації – журнали, графіки, акти, протоколи тощо. Все це стає справжньою проблемою на малих підприємствах, де на одного ІТП можуть покласти також і інші, важко виконувані, обов'язки.

Так, на малих ПЛК з обмеженою кількістю інженерно-технічних працівників, іноді на інженера-механіка, попри його основні обов'язки, намагаються покласти також обов'язки осіб, відповідальних:

- за електрогосподарство, а також за технічний стан та безпечну експлуатацію електроустановок;

- за справний (технічний) стан, безпечну та економічну експлуатацію теплових установок і мереж, а також за загальний стан теплового господарства;

- з нагляду за технічним станом та експлуатацією посудин, що працюють під тиском;

- з нагляду за утриманням та безпечною експлуатацією вантажопідіймальних механізмів та оснастки;

- за організацію експлуатації та технічний стан технологічних транспортних засобів.

В цьому випадку сумнівною є спроможність однієї посадової особи забезпечити виконання усіх обов'язків, які передбачає вище наведений перелік, не кажучи уже про ведення необхідної документації.

Часто, стан охорони праці, а також спроможність підприємства забезпечити безпечну експлуатацію ОПН визначається не лише виконуваною роботою за даним напрямом, але й документальним її підтвердженням, що

зумовлює першочерговість формування значної кількості «підтверджувальної документації» і підміняє саму ідею пріоритетності забезпечення реальної безпечності промислового підприємства.

Особливістю малого ПЛК є те, що на перший погляд, нескладно контролювати його функціонування з позицій БПП. Проте, враховуючи малу чисельність ІТП, яким часто доводиться суміщати декілька посад (в тому числі і обов'язки інженера з охорони праці), наявність значної кількості устаткування підвищеної небезпеки, інтенсивні транспортні потоки та достатньо складні технологічні процеси утруднюють належне функціонування систем управління підприємства: якістю, безпекою та гігієною праці, екологічного керування та ін.

Все це призводить до неможливості ефективно вирішувати весь перелік питань, пов'язаних з БПП відповідно до вимог нормативно-правових актів і як наслідок – створює передумови для неетичної поведінки суб'єктів господарювання (вимушене приховування фактів невиконання заходів з охорони праці або надання неправдивої інформації про їх виконання), проявів корупції та хабарництва (наприклад, під час вирішення питань результатів перевірок підприємства, отримання різноманітних дозволів, погоджень тощо).

Подолання даних негативних явищ, забезпечення реальної безпечності промислового підприємства і впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу в операційну діяльність суб'єктів господарювання – малих ПЛК, можливе за умови реалізації низки організаційних заходів.

Перш за все органам державного управління охороною праці слід забезпечити:

- перегляд законів, підзаконних актів та інших нормативно-правових актів з питань БПП з метою дерегулювання діяльності бізнесу за даним напрямом і зменшення переліків та кількості документації, ведення якої вимагається на підприємстві;

- перегляд і кардинальне скорочення переліку необхідних погоджень з органами місцевої та виконавчої влади, дозволів, отримуваних підприємством, декларацій, які подаються і реєструються підприємством тощо;

- скорочення різновидів перевірок підприємств (наприклад, утворивши з низки інспекцій (інспекції з праці, пожежної інспекції, санітарно-епідеміологічної інспекції, екологічної інспекції) об'єднану інспекцію з питань БПП), а також жорстке обмеження підстав для позапланових перевірок;

- перегляд функцій і повноважень органів державного нагляду з питань безпечності промислового підприємства в напрямі конструктивної співпраці з підприємствами, замінивши функції «каральні» на консультативні.

Враховуючи, що Україна декларує втілення принципів соціальної відповідальності бізнесу, особливо важливим є належний рівень підготовки у вищих навчальних закладах інженерно-технічних працівників – посадових осіб підприємства, які мають забезпечувати ефективне функціонування системи управління БПП. Це завдання може бути успішно вирішене за умови підготовки раціонального реформування системи вищої освіти України, плідної співпраці вищих навчальних закладів з провідними галузевими підприємствами, а також із закордонними партнерами, як в галузі освіти, так і виробництва [4, 7].

Самі-ж малі ПЛК для успішного вирішення питань безпечності промислових підприємств мають підбирати належно підготовлений інженерно-технічний персонал з уже сформованим цивілізованим ставленням до принципів соціальної відповідальності бізнесу та баченням шляхів їх втілення.

Крім того, у своїй діяльності малим ПЛК доцільно застосовувати аутсорсинг – передачу компанією частини її завдань або процесів із зазначених питань стороннім виконавцям на умовах субпідряду. Наприклад, укладається угода, за якою робота щодо контролю за об'єктом (котельне господарство, електрогосподарство, ліфти, технологічні машини, будівлі і споруди тощо), його обстеження, технічне обслуговування, випробування, забезпечення його безпечності, ведення документації тощо виконується людьми з зовнішньої компанії, які зазвичай є експертами у цьому виді робіт.

За умови перегляду законодавства України з питань БПП доцільно поширити практику аутсорсингу на забезпечення охорони праці, пожежної і техногенної безпеки та цивільного захисту, охорони навколишнього природного середовища з закріпленням відповідальності за компаніями, які надають послуги аутсорсингу, перед відповідними органами державного нагляду.

Ці та інші заходи дозволять підвищити ефективність функціонування системи управління БПП на малих ПЛК для створення і забезпечення безпечних, нешкідливих та комфортних умов праці і, відповідно, підвищити продуктивність праці, а також дозволять підприємству відповідати сучасним вітчизняним і міжнародним стандартам щодо БПП [8-9].

Висновки.

Для успішного вирішення питань БПП органам державного управління необхідно створити сприятливі умови щодо дерегулювання діяльності бізнесу і змістити акценти у діяльності державних наглядових органів в бік конструктивної співпраці з суб'єктами господарювання, які підлягають перевіркам.

Вищим навчальним закладам необхідно підвищити рівень підготовки випускників інженерно-технічних спеціальностей з питань БПП.

Малим ПЛК у підборі кадрів на посади ІТП слід враховувати рівень підготовленості претендентів та їхній практичний досвід роботи з питань БПП.

Для дотримання вимог законодавства з питань БПП щодо належного поведіння з будівлями, спорудами, територією, інженерними мережами, машинами та устаткуванням малим ПЛК доцільно у своїй діяльності застосовувати практику аутсорсингу.

Недостатня кількість у штаті підприємства інженерно-технічних працівників не може бути підставою для ігнорування питань БПП та соціальної відповідальності бізнесу в операційній діяльності малого ПЛК.

Список літератури

1. Охорона праці в деревообробній промисловості: навч. посіб. / С.О. Апостолук, А.С. Апостолук, В.С. Джигирей, Г.В. Сомар, В.С. Гродзик, В.М. Сторожук, І.А. Соколовський, В.І. Рудик, В.І. Миць. – К.: Основа, 2003. – 585 с.
2. Основи охорони праці / Г.Г. Гогіташвілі, В.М. Лапін, Р.А. Яцюк, В.М. Сторожук, О.В. Мельников. – К.: Знання, 2016. – 312 с.
3. Сторожук В.М. Виробничий шум: природа та шляхи зниження: навч. посіб. / В.М. Сторожук; [заг. ред. В.С. Джигирей]. – К.: Основа, 2003. – 384 с.
4. Сторожук В.М. Проблеми фахового забезпечення системи управління охороною праці підприємств / В.М. Сторожук, О.В. Мельников // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). – 2009. – № 2 (16). – С. 172-180.
5. Сторожук В.М. Промислова екологія.: підручник / В.М. Сторожук, В.А. Батлук, М.М. Назарук. – Львів: в-во УАД, 2006. – 547 с.
6. Сторожук, В.М. До проблеми кадрового забезпечення системи безпечності промислового підприємства / В.М. Сторожук // Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика: Мат. XIV Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 21-22 трав. 2015 р. – Х., 2015. – С. 140-142.
7. Сторожук В.М. Актуальність екологічної освіти для фахівців технічних спеціальностей / В.М. Сторожук // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). – 2006. – Вип. 9. – С. 114-118.
8. Сторожук В.М. Оцінювання та контроль безпечності промислового підприємства / В.М. Сторожук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.2. – С. 157-161.
9. Сторожук В.М. Безпечність деревообробних підприємств в контексті міжнародної співпраці / В.М. Сторожук, О.Б. Ференц // Вісник ХНТУСГ. – 2015. – Вип. 160. – С. 3-9.

Анотація

**ПУТИ РЕШЕНИЯ ВОПРОСОВ БЕЗОПАСНОСТИ
МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕСНОГО КОМПЛЕКСА**

Сторожук В.М., Ференц О.Б., Копинец З.П., Гвоздик В.М.

Очерчена проблема, связанная с трудностями обеспечения и документального подтверждения надлежащего уровня охраны труда, производственной санитарии, пожарной и техногенной безопасности, гражданской защиты и охраны окружающей среды на малых предприятиях лесного комплекса. Рекомендованы пути решения проблемы, как на уровне малого предприятия, так и на государственном уровне.

Abstract

**SAFETY ISSUES SOLUTIONS FOR SMALL
WOOD ENTERPRISES**

Storozhuk V.M., Ferents O.B., Kopynets Z.P., Hvozdyk V.M.

It is outlined the problem which is associated with difficulties of providing documentary evidence of the proper level of safety, industrial hygiene, fire and technological safety, civil and environmental protection in small wood enterprises. It is recommended the solutions of problems both at private and state levels.